ҮМУМХАЛГ МӘҺӘББӘТИНИН ИФАДӘСИ

ССРИ-нин јени Конститусијасынын лајиһәсини мүзакирә едирик

Н. ИМАНГУЛИЈЕВ,

«Бакы» вә «Баку» ахшам гәзетләринин редактору.

СОВЕТ Иттифагынын јени Конститусијасынын лајиһәси өлкәмизин бүтүн халгларынын үрәјиндәндир. Һамы ону јекдилликлә бәјәнир, һәр јердә она гызғын тәрәфдар чыхырлар.

ССРИ-нин һазырда гүввәдә олан Конститусијасынын гәбул едилдији вахтдан кечән 40 ил әрзиндә өлкәмиздә баш верән чох бөјүк дәјишикликләр, мисилсиз тәрәгги вә бүтүн бунларын јени Конститусијанын лајиһәсиндә, Сов.ИКП МК-нын Баш катиби, Конститусија Комиссијасынын сәдри Л. И. Брежнев јолдашын бу һагда мә'рузәсиндә өз әксини тапмасы мәтбуат ишчиләрини дә һәдсиз дәрәчәдә руһландырыр.

40 ил әрзиндә өлкәмизин гардаш халглары аиләсиндә республикамызын нечә бөјүк тәрәгги јолу кечдијини, игтисади вә мәдәни инкишаф саһәсиндә, адамларымызын мә'нәви аләминин зәнкинләшмәсиндә нечә бөјүк јүксәлишә наил олдуғумузу Сов.ИКП МК Сијаси Бүросу үзвлүјүнә намизәд, Азәрбајчан КП МК-нын биринчи катиби Һ. Ә. Әлијев јолдаш Азәрбајчан ССР Али Советинин бу ил ијулун 7-дә олмуш бешинчи сессијасындакы мә'рузәсиндә чох ајдын, мүгајисәли фактларла көстәрмишдир.

Бу тәрәггини мәтбуат ишчиләри, журналистләр дә чох ајдын тәсәввүр едирләр. Республикамызын мәтбуатынын 40 иллик нөмрәләринин сәһифәләри бу тәрәггинин, Совет Азәрбајчанында баш вермиш бөјүк ичтимаи-игтисади, мәдәни дәјишикликләрин чанлы салнамәсидир.

Игтисади-мәдәни инкишаф мәтбуатымызын өзүндә, ишыгландырдығымыз мәсәләләрин мөвзуларында, гәзет вә журналларымызын тиражында, охучу аудиторијасында да өз әксини тапмышдыр.

Ашағыдакы фактлар вә рәгәмләрә нәзәр јетирәк.

Инди гүввәдә олан ССРИ Конститусијасынын гәбул едилдији 1936-чы илдә республикамызын мәтбуат органларында, нәшријјатларында вә радиода чәми 5—6 нәфәр али журналист тәһсилли ишчи вар иди.

40 ил әрзиндәки игтисади, мәдәни, мә'нәви зәнкинләшмә журналистика саһәсиндә дә өз көзәл тә'сирини көстәрмишдир. Јарандығы 30 илдән бир аз артыг мүддәт әрзиндә тәкчә АДУ-нун журналистика факүлтәсини 1350 нәфәрдән чох кәнч мүтәхәссис битирмишдир. Москва, Ленинград, Кијев вә бир сыра дикәр ири шәһәрләрдәки университетләрин

журналистика факултәләрини, Сов.ИКП МК јанында вә Азәрбајчан КП МК јанында али партија мәктәбләринин журналистика шө'бәләрини битирәнләри дә бура әлавә етсәк, чох ајдын тәсәввүр етмәк олар ки, мөвчуд Конститусијанын гүввәдә олдуғу дөвр әрзиндә мәтбуатымызын јарадычы һеј'әти нә гәдәр зәнкинләшмишдир.

Республикамызын гәзет, журнал редаксијаларында, китаб нәшријјатларында, һабелә телевизија вә радио верилишләри комитәсинин јарадычы ишчиләри арасында инди демәк олар ки, али тәһсили олмајан журналист јохдур.

Мәтбуатымызын тиражына нәзәр јетирәк. Мөвчуд Конститусијанын гәбул едилдији 1936-чы илдә «Коммунист» гәзети тәхминән 70 мин, «Бакински рабочи» 56—58 мин, ермәни дилиндә «Коммунист» гәзети—18 мин, «Кәнч ишчи» гәзети—18—19 мин, «Молодој рабочи» гәзети—8—9 мин, «Азәрбајчан пионери» гәзети—24—25 мин нүсхә тиражла нәшр едилирдисә, инди «Коммунист» гәзети—462 мин, «Бакински рабочи» гәзети—155 мин, ермәни дилиндә «Коммунист гәзети—42 мин, «Азәрбајчан кәнчләри» гәзети—430 мин, «Азәрбајчан пионери» гәзети—425 мин нүсхә тиражла нәшр олунур.

1936-чы илдә республикамызда нәшр едилән гәзетләрин үмуми тиражы 923 мин нүсхә иди. Инди исә 2 милјон 719 мин нүсхәдир. Әһалинин һәр 2 нәфәринә бир гәзет дүшүр.

1936-чы илдә Азәрбајчан нәшријјатлары чәми 919 адда китаб бурахмышдылар вә бунларын үмуми тиражы 6 милјон 858 мин нүсхә иди.

1976-чы илдә 1263 адда китаб вә китабча нәшр едилмишдир вә бунларын үмуми тиражы тәхминән 114 милјон нүсхә тәшкил едир.

Бу артым илк нөвбәдә республика зәһмәткешләринин бу илләр әрзиндә игтисади, мәдәни, мә'нәви зәнкинләшмәсинин, онларын мә'нәви тәләбатынын артмасынын әламәтидир. Республикамызда полиграфија базасынын кенишләнмәсинин вә техника чәһәтдән мөһкәмләнмәсинин нәтичәсидир.

ССРИ-нин јени Конститусијасы лајиһәсинин үмумхалг мүзакирәси илә әлагәдар республикамызын бүтүн мәтбуат органлары кими «Бакы» вә «Баку» ахшам гәзетләри редаксијасынын коллективи дә кениш фәалијјәт көстәрир. Јени Конститусија лајиһәсинин үмумхалг мүзакирәси илә әлагәдар ахшам гәзетләриндә дә һәр күн јазылар дәрч едилир.

Конститусија лајиһәсинин мәтбуатда е'лан едилдији илк күнләр «Бакы» вә «Баку» гәзетләринин сәһифәләриндә истеһсалат габагчылларынын, партија ишчиләринин, алимләрин, ән мүхтәлиф пешә саһибләринин рә'јләри, мәгаләләри дәрч едилмишдир. Кешлә машынгајырма заводунун фрезерчиси, Сосиалист Әмәји Гәһрәманы Ш. Әлијев, Ј. Гасымов адына заводун партија комитәсинин катиби Ә. Бағыров, ССРИ халг артисти, бәстәкар Ф. Әмиров, 26 Бакы комиссары адына НГЧИ-нин устасы Һ. Әлијев, Лениннефт НГЧИ гујулары јералты тә'мир сехи партија тәшкилатынын катиби Р. Ағајев, рабитә шө'бәсинин почталјонлар бригадири, Сосиалист Әмәји Гәһрәманы Һ. Исабабајева, гәһрәман ана З. Зүлфүгарова, ССРИ Али Советинин депутаты Р. Ибраһимова, тарих елмләри доктору Р. Оручов вә бир чох башгалары өз јазыларында Коммунист партијасынын дөнмәдән һәјата кечирдији ленинчи дахили вә харичи сијасәт хәттини алгышламыш, јени Конститусија гәбул едилмәсинин там вахтында галдырылмыш сијаси тәдбир олдуғуну көстәрмишләр.

Ахшам гәзетләри јени Конститусија лајиһәсинин мәтбуатда е'лан едилдији илк һәфтәләр Бакынын мә'дән вә мүәссисәләриндә кечирилән митингләрдән, фәһлә јығынчагларындан һесабатлар, репортажлар, рә'јләр дәрч етмишләр.

Ленин адына Бакы метрополитени, Сабир адына педагожи мәктәб, л. Шмидт адына машынгајырма заводу, Азәрбајчан дәмир јолу идарәси, Гәдирли адына хәстәхана коллективләринин јығынчагларындан верилән јазыларда бу коллективләрдә јаранан јени руһ јүксәклији тәсвир олунмушдур.

Бу материаллар «Лајиһәнин сәтирләри архасында», «Үмумхалг мүзакирәси кедир», «Бакы зәһмәткешләри јени Конститусијанын лајиһәсини јекдилликлә бәјәнирләр», «Бизим тәклифләримиз» рубрикалары алтында верилир.

Јазыларда совет адамларынын рифаһы үчүн көстәрилән гајғыја көрә партија вә һөкуметимизә сәмими миннәтдарлыг билдирилир, партијанын дахили вә харичи сијасәт хәтти јекдилликлә бәјәнилир.

Бакынын Нәсими, 26 Бакы комиссары, Нәриманов, Октјабр, Киров рајонлары партија фәалларынын јығынчагларындан верилән јазыларда да бу чәһәт габарыг көстәрилмишдир.

Редаксијамыз Бакы мајесиз трансформатор заводунда, Ј. Гасымов адына машынгајырма заводунда Конститусија лајиһәсинин мүзакирәси илә әлагәдар «Совет адамынын һүгуг вә вәзифәләри» мөвзусунда јығынчаглар кечирмиш вә онлара бүтөв сәһифәләр һәср етмишдир.

ССРИ-нин јени Конститусијасынын лајиһәси һаггында јазылар бизим ахшам гәзетләриндә ишыгландырыларкән әсасән үч истигамәтдә груплашдырылмышдыр:

Конститусија лајиһәсинин тәблиғи, онун бөлмә вә маддәләринин шәрһи, јә'ни нәзәри, тәблиғаты мәгаләләр

Бу гәбилдән олан јазыларда Октјабр ингилабынын бөјүк гәләбәләри, игтисадијјаты, елм вә мәдәнијјәти инкишаф етдирмәк саһәсиндә совет халгынын газандығы мисилсиз наилијјәтләр көстәрилмишдир. Бу мөвзуларда тәблиғатчылар, алимләр, јазычылар, истеһсалат командирләри чыхыш етмишләр.

Икинчи гисм јазыларда лајиһәнин мүзакирәси, зәһмәткешләрин рә'јләри, арзулары, тәклифләри әкс етдирилмишдир.

Үчүнчү груп јазылар исә Конститусија лајиһәсинин јерләрдә мүзакирәси вә Бөјүк Октјабр ингилабынын 60 иллик јубилеји илә әлагәдар зәһмәткешләрин әмәк наилијјәтләрини, сосиализм јарышыны әкс етдирән материаллардыр.

Конститусија лајиһәсинин мүзакирәси илә әлагәдар ахшам гәзетләринин һәр нөмрәсиндә сәһифәдән бир гәдәр аз материал верилир. Јазыларда мараглы фикирләр, тәклифләр ирәли сүрүлүр.

Ј. Гасымов адына машынгајырма заводунун токарлары А. Родны вә Р. Казак јолдашлар Конститусијанын он алтынчы маддәсинин ашағыдакы редаксијада верилмәсини тәклиф етмишләр: «Зәһмәткеш коллективләри, ичтимаи тәшкилатлар коммунизм чәмијјәти адамынын тәрбијәси саһәсиндә иш апарыр, ишләјән һәр бир адамын әмәјинин мә'нәви чәһәтдән һәвәсләндирилмәси мәсәләләрини һәлл едир».

Ә. Гарајев адына нефтајырма заводу һәмкарлар иттифагы комитәсинин сәдри Р. Садыгов «Һәр шеј инсан үчүн» сәрлөвһәли мәгаләсиндә Конститусија лајиһәсинин 42-чи маддәсинә әмәк адамларынын профилактик мүаличәси һаггында сөзләр әлавә олунмасыны тәклиф етмишдир.

Педагожи елмләр доктору, профессор Б. Әһмәдов «Халг маарифинә бөјүк диггәт» сәрлөвһәли мәгаләсиндә лајиһәјә елми плакиатлыг үчүн ганун гаршысында мәс'улијјәт дашымаг һаггында маддә әлавә олунмасыны мәсләһәт көрмүшдүр.

Азәрбајчан ССР Али Советинин депутаты, Ленин адына машынгајырма заводунун чилинкәрләр бригадири Р. Һүсејнзадә «Севинчин мәнбәји» сәрлөвһәли мәгаләсиндә 14-чү маддәнин мәтнинә «...Әмәјә коммунист мүнасибәти» сөзләринин әлавә олунмасыны тәклиф едир

Азәрбајҹан ССР Дөвләт План Комитәси јанында Елми Тәдгигат Игтисадијјат Институтунун директору, игтисад елмләри доктору Г. Фәрәҹов 13-ҹү маддәнин биринҹи абзасыны «Совет адамларынын јарадыҹы, мәһсулдар, јүксәк дәрәҹәдә сәмәрәли вә азад әмәји иҹтимаи сәрвәтин, халгын вә һәр бир совет адамынын рифаһынын јүксәлдилмәси мәнбәјидир» шәклиндә јазмағы мәгсәдәујғун һесаб едир.

Конститусија лајиһәсинин мүзакирәси илә әлагәдар ахшам гәзетләриндә дәрҹ едилән материаллар арасында тәбиәтин, әтраф мүһитин мүһафизәси, тарихи абидәләрин горунмасы мәсәләләри илә, су еһтијатларындан сәмәрәли истифадә олунмасы, тәһсил, иҹтимаи тә'минат вә сағламлығын мүһафизәси мәсәләләри илә әлагәдар мүһүм тәклифләр ирәли сүрүлүр.

Бу ҹүр тәклифләр тибб елмләри доктору, профессор Р. Әмировун «Биосферин мүһафизәсинин ваҹиб мәсәләләри» сәрлөвһәли мәгаләсиндә, Бакы санитарија маарифи евинин баш һәкими А. Фәтәлијевин «Инсанын сағламлығы ән гијмәтли капиталдыр» сәрлөвһәли мәгаләсиндә, Бакы јашыллыг тәсәррүфаты идарәсинин рәиси А. Аллаһвердијевин «Јашыллыға диггәти артырмалы» сәрлөвһәли јазысында, Һәмкарлар Иттифаглары Курортлары Идарәси Республика Шурасынын сәдри М. Аббасовун «Республиканын сағламлыг зонасы» сәрлөвһәли мәгаләсиндә вардыр.

Р. Әһмәдовун «Тарихи абидәләри вә мәдәнијјәт абидәләрини горујуб сахлајаг» сәрлөвһәли мәгаләсиндә Конститусија лајиһәсинин 67-ҹи маддәсини ики мүстәгил маддәјә — «Тәбиәтин мүһафизәси» вә «Абидәләрин мүһафизәси» маддәләринә ајырмаг, абидәләрин горунмасы үзәриндә дөвләт органларынын нәзарәти һаггында маддә әлавә етмәк тәклифи ирәли сүрүлүр.

Республика Елмләр Академијасы «Хәзәр» елми мәркәзинин директору Т. Исмајыловун «Тәбиәт вә ҹәмијјәт» сәрлөвһәли мәгаләсиндә дә әтраф мүһитин мүһафизәси илә әлагәдар, Азәрбајҹан ССР Мелиорасија вә Су Тәсәррүфаты Назирлијинин шө'бә рәиси Ајдын Мурадовун «Индики вә кәләҹәк нәсилләрин мәнафејинә» сәрлөвһәли мәгаләсиндә республикада су еһтијатларындан даһа сәмәрәли истифадә едилмәси илә әлагәдар тәклифләр ирәли сүрүлүр.

Конститусија лајиһәсинин мүзакирәси заманы тәсәррүфат ишләриндә, әмәјин тәшкилиндә, әһалијә мәдәни-мәишәт хидмәтиндә олан бә'зи нөгсанлар да тәнгид олунур. Конститусија лајиһәсинә аид олмаса да, мүәссисәләрин коллективләринин иши үчүн ваҹиб олан тәклифләр ирәли сүрүлүр. Редаксијамыз белә гејдләри мүвафиг тәшкилатларын нәзәринә чатдырыр, һәмин мәсәләләр барәсиндә тәнгиди јазылар дәрҹ едир.

ССРИ Конститусијасы лајиһәсинин мәтбуатда е'лан едилдији вә үмумхалг мүзакирәсинә верилдији күндән кечән ики ај әрзиндә «Бакы» вә «Баку» ахшам гәзетләриндә 260-дан чох јазы дәрҹ едилмишдир.

Редаксијанын иш планында јени Конститусија лајиһәсинин үмумхалг мүзакирәсинин кедишини, Бөјүк Октјабр сосиалист ингилабынын 60 иллик јубилејини лајагәтлә гаршыламаға һазырлашан бакылыларын әмәк сә'јләрини ишыгландыран тематик сәһифәләр, мәгаләләр, охуҹу мәктублары дәрҹ олунмасыны даһа да гүввәтләндирмәк нәзәрдә тутулмушдур.